

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE OKRAJEV ČRNOMELJ, NOVO MESTO IN TREBNJE

LETO I. — STEV. 34

NOVO MESTO, 14. oktobra 1950

Izhaja tedensko

Kaj bi delale osnovne organizacije OF

Za čimvečjo delavnost vseh frontovcev in za politično utrditev frontnih organizacij, se bo fronta pred množico porazgovorila o pozivu IOOF Slovenije na 6-mesečno tekmovanje.

Z neprestanim objavljanim uspehov tekmovanja na vseh področjih frontne dejavnosti, bodo frontne organizacije vzpodbujale frontovce k še močnejšim delom, k sodelovanju v tekmovanju, v katerega bodo vključile prav vse delovne ljudske množice. S tem se bomo najdojstojneje pripravili na 10. obletnico OF in njeno proslavo.

V tekmovanju za izboljšanje politične dejavnosti bodo frontne organizacije izvedle priprave za čim številnejše vključevanje frontovcev v izobraževalne tečaje, krožke, organizacije redna politična pojasnila. Frontovci bodo agitirali za polno udeležbo na množičnih, posebno še na predvolilnih sestankih, zborih volilcev, svetih državljanov, roditeljskih svetih ter s tem vplivali na sodelovanje vseh delovnih ljudi v ljudski oblasti.

Frontne organizacije bodo v tem razdobju, še bolj kot do sedaj, stremele za tem, da načrtno vplivajo preko vseh oblik političnega in ljudsko-prosvetnega dela na dvig politične zavesti vseh frontovcev, posebno pa še onih na vasi. Za to bodo izkoriščale vse politične in gospodarske akcije, upoštevajoč pri tem dejanske prilike na terenu. Pregled dela in uspehov vpisovanja II. ljudskega posojila naj frontovcem pokaže odnos do skupnosti slehernega prebivalca v kraju, posebno pa naj pokaže bednost sovražnih gesel, preko katerih je sovražnik zaman skušal omalovaževati dosežene uspehe II. ljudskega posojila. Obenem naj ta pregled odpre oči onim, ki so tem parolam nasedli in stali vpisu ob strani, da to popravijo s tem, da se aktivno vključijo v izvajanje dnevnih gospodarsko političnih nalog.

Dalje je naloga frontnih organizacij, da široko tolmačijo frontovcem in vsem ljudskim množicam — stremenje naše vlade, Partije in fronte, da se tudi po vsebini izvede čimprej demokratizacija družbenega življenja pri nas. S tolmačenjem dosedanjih uspehov in vloge ljudskih inšpektorjev, pa naj frontne organizacije dvignejo zanimanje za izbiro dobrih kandidatov ter same volitve ljudskih inšpektorjev.

Stopnjujoče politično delo v organizacijah Fronte bo najboljša priprava na volitve odborov Fronte, ki se bodo v novomeškem okraju vršile 19. septembra 1950 ter delegatov za III. kongres OF Slovenije. Frontne organizacije bodo stremele, da bo v tem času vsak frontovec seznanjen z vlogo Fronte v naši najnovejši zgodovini, v izgradnji socializma, pa tudi z njenimi tekočimi nalogami v bližnji bodočnosti.

Organizacije Fronte bodo v času pred volitvami kritično pregledale zre-

Razstava belokranjskega gospodarstva

Dne 14. oktobra zvečer bo na slovesen način odprta razstava belokranjskega gospodarstva, na katero se v teh dneh živahno pripravljajo vsi belokranjski obrtniki, tovarne, kmetovalci in zadrugi. Razstava bo namrečena v veliki dvorani Doma ljudske prosvete v Crnomlju. Na njej bo prikazano vse, kar je na področju lokalnega gospodarstva ustvarila Bela Krajina v povojnem času. Hkrati pa bo nazorno viden tudi razvoj gospodarstva v tisti deželici, za katero so odgovorni činitelji in politični ter gospodarski usmerjevalci Bele Krajine v predvojnem času trdili, da nima pogojev za gospodarsko rast, da je kulturno zaostala in zaradi tega nezmožna razvijati gospodarsko podjetnost in industrijo in končno tudi, da je pasivna dežela, ki ne more prehraniti niti svojega prebivalstva. S temi izmišljotinami so protiljudski režimi in njihovi nosilci v stari Jugoslaviji obilno krmili belokranjsko ljudstvo, ki je bilo v predprilski Jugoslaviji zares krivično zapostavljeno tako v pogledu kulturne rasti, kakor tudi v pogledu gospodarskega razvoja. Bela Krajina pa je prav v času narodnoosvobodilne borbe več kot otipljivo dokazala, da je zmožna prehraniti ne samo domače prebivalstvo, temveč tudi na tisoče borcev-partizanov, ki so našli v belokranjskih domovih svoj drugi dom in so to osvobojeno ozemlje tudi junaško branili pred vpadi okupatorjev, ki so po naši Dolenjski in Kočevski spremenili na tisoče domov in na desetine vasi v pogorišča in razvaline. Bela Krajina je prav v tem času dokazala, kako napačno so imeli tisti politiki v predvojni Jugoslaviji in politiki ter gospodarstveniki v letih črnozlate reakcije, ki so umetno propagirali »pasivnost« deželice ter s tem pospeševali izseljevanje najboljših belokranjskih sinov v tujino, od koder so se pod starost vračali domov, zlomljeni na duši in telesu, le še umret.

Novi čas

Novi čas je obračunal z vsemi umetno napihnjanimi nizeljenjskimi problemi Bele Krajine, saj nudi zaslužek vsem pridnim rokam, odpira ljudstvu na stežaj šolska vrata, izobrazuje kmetško mladino v izobraževalnih tečajih, naš mladi delavski in obrtniški kader pa usmerja v strokovne šole. Vsa ta preorientacija tako v kulturno-prosvetnem, kakor tudi v političnem in gospodarskem pravcu pa že v nekaj letih kaže zavidljiv napredek nekoč zapostavljene belokranjske deželice. Razstava belokranjskega gospodarstva pa hoče vsemu temu progresivnemu razvoju Bele Krajine nuditi tudi stvarne dokaze.

lost in dejavnost dosedanjih odbornikov in pokazale vsem pravega odbornika Fronte, ožigosale pa zavirače razvoja frontnih organizacij. Politično delo naj frontne organizacije še stopnjujejo pri pripravah za volitve v okrajne, mestne ljudske odbore, ki bodo konec tega leta.

Nadalje se bodo frontne organizacije uporno borile za to, da bodo frontovci seznanjeni z vsemi pomembnejšimi zunanjepolitičnimi dogodki o borbi naše vlade in Partije za mir v svetu itd. Naša samostojnost, samozavestna zunanja politika naj utrjuje zavest vsakega frontovca, s tem pa tudi obrambno moč naše skupnosti.

Več pažnje bo frontna organizacija posvetila organizaciji AFŽ. Vključevanje žena v vse oblike političnega dela OF na vasi pa naj okrepi agitacijsko politično delo frontnih organizacij, posebej pa še delo s pionirji. Počrvina Tone

Razstavnii odbor

Ureditev razstave je prepuščena posebnemu odboru, čigar predsednik je tov. Pahlje Blaž, poverjenik za komunalno gospodarstvo, podpredsednik pa tov. Simec Milan, predsednik okrajne planske komisije. V odboru so še: kleparski mojster tovariš Ovniček Jože, ki zastopa okrajno Združenje obrtnikov; tov. Skrinjar Zane, poverjenik za kmetijstvo; tov. Vrtačnik, komercialist pri O. Z. K. Z., ki odgovarja za zadrugi sektor; tov. Maks Pavlin, poverjenik za gozdarstvo, ki odgovarja za razstavo lesne industrije; upravniki mestnih podjetij tov. Tone Malerič, ki odgovarja za vsa lokalna podjetja pri krajevnih ljudskih odborih in mestnih odborih v Crnomlju in Metliki in tehnik okrajnega gradbenega podjetja tov. Svrt, ki odgovarja za tehnično izvedbo razstave. Belokranjski muzej bo zastopal njegov predsednik prof. in književnik Jože Dulgar, za dekorativni aranžma, čigar posebnost bo v poudarku belokranjskih folklornih znamenitosti, pa so določeni strokovnjaki: tov. Fister Franc, ravnatelj Tovarne učil v Crnomlju; stari poznavalec in ljubitelj Bele Krajine, tov. Božo Racič in književnik Lojze Zupanc.

Procvit lokalnega gospodarstva

Nadaljnja zanimivost razstave belokranjskega gospodarstva bo tudi v tem, da bodo vsi razstavnii predmeti prikazali, kako je bila Bela Krajina, ki ji je uspelo z domačo obrtjo v povojnih letih dvigniti proizvodnjo, zmožna iz skromnih sredstev ustvariti pogoje za nadaljnji procvit lokalnega gospodarstva po istem načelu, kakor je v času narodno osvobodilne borbe bila zmožna žrtvovati visok delež za našo osvoboditev. Belo Krajino po pravici imenujemo »zibelko partizanstva«. Kakor je dala prve žrtve v domovinski vojni, tako je tudi v času naše gospodarske izgradnje prva pokazala, da je lokalne vire v gospodarstvu mogoče plodno izrabiti za gospodarski napredek deželice.

Po vojni so v Beli Krajini zrastle številne novogradnje. Na pogoriščih, ki jih je belokranjsko ljudstvo sprejelo kot dediščino okupatorskega besa, je vprav belokranjsko lokalno gospodarstvo znalo v kratkih letih naše narodne svobode zgraditi številne nove domove, šole in tovarne ter tako uspešno pristopiti k reševanju gospodarske zaostalosti Bele Krajine izza predvojnih let. Nove šolske stavbe, orjaški silosi v Gradcu, na Otavcu in Rosalnicah, moderniziran premogovnik na Kanižarici, nova tovarna Belsad na Kanižarici, v kateri se predelujejo velike količine sadja v sadne meze in sokove, razširjene apnenice v Crnomlju, pojačano obratovanje v Belokranjski livarni v Crnomlju, nova Tovarna učil v Crnomlju, razširjen in načrtno

urejen obrat nove opekarne v Gradcu, zadržno urejene mizarske, čevijarske in šiviljske delavnice v Crnomlju in Metliki, gradnja in tlakovanje novega cestišča skozi mesto Crnomelj itd., vse to prepričljivo dokazuje, da je v kratkih letih po osvoboditvi Bela Krajina in njena privatno obrtniška ter zadržna dejavnost ustvarila mnogo in da je tudi za bodoča leta načrtno pristopila k dvigu in okrepitvi lokalnega gospodarstva.

Kmetijstvo Bele Krajine

Razstava bo pokazala uspehe in neuspehe belokranjskega sadjarstva, vinarstva in ovčereje. Belokranjsko sadjarstvo bo nujno potrebno izboljšati, ker so celi sektorji sadovnjakov okuženi po ameriškem kaparju San Jose. Modernizirati bo potrebno delo v vinogradih, da bo pridelek grozdja donosnejši in delo lažje kakor doslej, načrtno pa bo potrebno pristopiti tudi k ovčereji, za katero imajo prav hriboviti predeli Bele Krajine najidealnejše pogoje. Belokranjski pregovor: »Mnogo ovac, dosti novac; brez ovac — brez novaca« bo potrebno realizirati v vsej sirini in nuditi vso pomoč tistim kmetovalcem, ki se žele pečati z ovčerejo. S tem vzporedno se bo dvignilo tudi tradicionalno belokranjsko tkalstvo, ki že lepo dobo zalaga naš domači trg z najlepšimi izdelki platnarstva in domačega sukna.

Folklor

Poseben oddelek na razstavi pa bo odmerjen belokranjski folklori in njenim zanimivostim. Na odru razstavne dvorane bo urejena domača belokranjska soba s tipičnim belokranjskim pohištvom, skrinjami ali kofanci, kolovrati in narodnimi nošami iz vseh predelov Bele Krajine. Z značilnimi belokranjskimi pregovori, ki bodo nastikani na dekorativnih deskah in tablah, bo razstava pozivljena tudi s tiso domačnostjo, ki je značilna za Belo Krajino, kadar njeno ljudstvo posega po najstarejših virih svoje kulture in prabitnosti.

Pripravljajo tudi narodne plesne prikaze značilnih belokranjskih obredov. Folklorne skupine se že pripravljajo na svoje nastope, ki jih bodo imeli v zvezi z razstavo belokranjskega gospodarstva.

Ce omenjamo h koncu še to, da je tudi Putnik obljubil organizirati množične izlete v Crnomelj na razstavo belokranjskega gospodarstva, potem smo za danes povedali v bistvu vse, kar zanima prijatelje Bele Krajine in njenega kulturnega oz. gospodarskega napredka. O uspehih, ki jih bo pokazala razstava, pa še prihodnjič nekaj vrstic.

Razstava bo odprta torej v času od 15. do 25. ozir. 30. oktobra in vabimo vse znance in prijatelje srčno dobrih Belokranjcev, da obiščejo njihovo razstavo. L. Z.

Bela Krajina kaže svoje delo

Belokranjski obrtniki, tovarne, kmetovalci in zadrugi prikazujejo od 15. oktobra pa do 25. oziroma 30. oktobra 1950 svoje izdelke in kažejo, kaj vse so naredili in kako so se dvignili v svojem razvoju. S to razstavo dokazujejo, da so zmožni iz skromnih sredstev ustvariti pogoje za nadaljnji procvit lokalnega gospodarstva. Razstava nazorno prikazuje, kako je mogoče lokalne vire plodno izrabiti.

Na razstavi kažejo svoje delo: Domača obrt, premogovnik Kanižarica, Belsad, Tovarna učil, ki so same nove pridobitve Bele Krajine, poleg njih pa lahko vidimo kako ustvarjajo sedaj ob modernizaciji Apnenice v Crnomlju, Opekarne v Gradcu, čevijarske, mizarske in krojaške zadruge ter privatni obrtniki.

Kmetijstvo v Beli Krajini ima svoj lastni oddelek, kjer razstavljajo delovne zadruge, ovčarstvo, sadjarstvo in vinogradništvo. Tudi gozdarstvo je prikazano na tej razstavi.

Posebne naloge, ki jih ima folklor in kulturno prosvetno delo, vzbujajo posebno pozornost.

Obiščite razstavo, ki je v črnemeljskem Domu ljudske prosvete.

Dve — pa kakšna razlika?!

Pred dnevi so imeli v zadrugi na Trški gori svoj polletni obračun. Ni vredno besede tisto trapasto nerganje nekaterih zadržnikov, ki so se skušali opravičiti zaradi svojega lenarjenja na zadrugi in zaradi tega, ker se je, da se okrito v oči pove Trški gori!

Ce želiš napredno, močno in delovnemu ljudstvu v tovarnah donašajočo zadrugo, ne boš imel ohišnice 2.70 ha.

Takih stricev je več na Trški gori v zadrugi. To vsak, pa še tako »zagaman« kmet ve, da ni moč delati na dve strani. Zaradi tega, ker je v ohišnici zemlja veliko bolj obdelana, kot pa v zadrugi in zaradi tega, ker so prašiči v ohišnici še enkrat bolj rejeni, kot v zadrugi, je danes nezadovoljstvo v tej zadrugi.

Glavna krivda, da ni zadruga na Trški gori, ki ima vse možnosti napredka, tako kot bi morala biti, je v ohišnicah! Zanimivo je, da so si februarja meseca zgovorili zadržniki te družine na naši najlepši gori ohišnice do 60 arov. V resnici jih imajo hektar, hektar in pol, pa tudi dva in pol, če želite. Tako je s to stvarjo na Trški gori v zadrugi. Je volja, ni pa politične zavesti. Zenske se pripravajo med seboj in delajo veselje privlačnikom, ki žele, da bi zadruga pokazala čim več slabih strani. Zanimivo je tudi to, da sta ostala blizu dva hektarja vinogradov, ki so jih zadržniki prejeli v lenem stanju, letos zanemarijena. Leto za letom, hektar za hektarjem bo prineslo zadrugi prekleto slabo sliko. Ne boji lakomen na dve strani, vzemi si primer zadruge v Podhosti.

S Podhosto je pa takole

Res je, da jih je v Podhosti manj, je pa tudi zemlje manj. V Podhosti se ne zmerjajo žene med seboj pri delu. Mesto zmerjanja delajo, če pa imajo kaj na srcu, si povedo zvečer in zaradi neumnosti ne zaostaja delo na polju, ki tako kliče roke.

Te dni sem jih obiskal. Rekle so mi, da ni moč doma in če sem kaj vreden, naj jim pomagam pri žetvi ajde. Vezal sem za osmimi ženskami, kot neumen. Nisem jih dohajal. Od ene do druge sem hodil, hitel in poslušal.

Zadržnice so bile vesele nad lepo letino ajde, smejale so se med seboj, z jezika jim je šla šala na jezik, tako da bi se najraje vse del na zvezan snop in jih gledal. Govorile so o Ameriki, ki jo mi ustvarjamo, Ameriko, ki bo redila svoje otroke, ne pa da jih krađe.

Saj so tudi na Trški gori veseli ljudje, niso pa še daleč tako blizu zadrugi, kot je to v Podhosti. Tam se kregajo, katera hodi v cerkev in katera premalo moli. V Podhosti se pa v delu pozna molitev. V tej molitvi se odraža zavest.

Tudi to se zve v zadrugi v Podhosti. Letos smo oddali 20.000 kg krompirja, vso pla-

virano pšenico in ciljne rastline, vemo pa, da se bo moralo dobro za naših njiv in travnikov dvigniti, da pomaga tistim, ki na nas mislijo: delavec. Mi bomo drugo leto zvišali pian oddaje vseh pridelkov, mi vemo, da smo prva leta premalo dali, bomo pa to storili naslednja.

Veronika se je zasmejala, s srpom kosila, ne pa žela, obrnila svoj prijazen obraz in povedala Strubljevki: »Vedno sem rada delala. Toda verjemi, še nikdar nisem srpa tako veselo in zadovoljno vihteva kot danes, Zadruga? Ne vem! Vem le to, da mi nič ne manjka.«

Strubljevka, žena triinpetdesetih let bi se skoraj usekala s srpom v nogo. Tisočem partizanom je dala s svojim možem med vojno streho. Tisočem delavcev tudi danes pomaga z vzornim delom kljub starim letom, da bodo jedli boljše kruh.

To mi je najbolj ugajalo v Podhosti. Naj pridejo žene s Trške gore na obisk k njim, tam bodo videle, da je zadovoljstvo in sloga najlepši gospodar.

Ohišnice v Podhosti nimajo besede. Tistih nekaj arov, ki jih imajo posamezni zadržniki, obdelajo otroci in stare mame. **Delo v zadrugi zaradi ohišnic ne zaostaja!** V tem je rešitev napredka zadruge!

Se kaj drugega zvemo v Podhosti; prašiči imajo že nove hleve, tudi živino mislijo naseliti, in je 30.000 zidakov že pripravljenih. Slo bo.

Le nekaj je, kar bi tej zadrugi človek zametil. Vse premo gleda naprej in vse preveč počiva na uspehih. Iz navadnega tipa zadruge bo treba napraviti korak naprej, bo treba vse tiste, ki niso odmaknjeni od zadruge, pritegniti, jih v družino vključiti in z njimi skupaj potegniti vajeti v socializem. To manjka tukaj, bo pa tudi to, tako je povedal Bradač, predsednik zadruge. Drugo leto bomo videli nove uspehe te zadruge.

Ob slovesu mi mežika z očmi stara Bradačeva, ki je svojih 5000 din posojila dvignila v 10.000! Pri srcu mi je zaigralo. Stara zdrava, ostane kot zdrav hrast, ki ga je sto viharjev skušalo izkoreniniti, vedno pokonci!

Le s poštenostjo, razumom in delom bomo dogradili svoj zapeček!

Nisem mislil s primerom Podhoste vzeti volje Trški gori. Bil bi pa dovolj neumen, če bi rekel, da bi s takim gospodarstvom, kakor je na Trški gori in v Poljanah v zadrugi, kjer se tudi ob kuhanju žganja pretapajo, medtem, ko plod na njivah čaka, prišli kam naprej. Zadruga, kmetijsko obdelovalna zadruga, je zato tukaj, da dobro gospodarji in da daje dober vzgled naprej med tiste, ki se ga tako trapasto otepajo.

Ob premeščanju in odpuščanju nameščencev

O vzrokih, zakaj se je v Sovjetski zvezi razvil birokratizem, ki je potegnil debelo črto med ljudstvom ter njegovim državnim in partijskim vodstvom, je obširno govoril tovariš Tito ob predlogu zakona o upravljanju državnih gospodarskih podjetij po delavcih. Tudi v »Dolenjskem listu« smo o tem precej pisali 5. avgusta, ko smo poročali o zadnjem okrajnem plenumu OF. Dejali pa smo, da je naše vodstvo pravočasno opazilo nevarnost: nezdravega naraščanja in bohotenja pisarn — ter tudi ukrepalo, da se to popravi.

Medtem so mnoge tovarne, rudnike in podjetja že prevzeli delavci, začelo pa se je tudi zniževanje delovnih moči v naših pisarnah. Decentralizacija državne uprave, kakor imenujemo vrsto zadnjih ukrepov, je v polnem teku. Za kaj gre? Za to, da čim bolj znižamo upravne in proizvodne stroške, da kar najbolj preudarno uporabljamo delovne moči in da vrnemo v proizvodnjo čimveč delovnih ljudi.

Te je pomembna naloga. Samo v Sloveniji se mora upravni aparat, — to so ministrstva, oblasti in okrajni odbori, zvezne, republiške in lokalne ustanove, podjetja in vodstva množičnih organizacij — znižati za **12.750 nameščencev in uslužbencev**. Veliko teh ljudi je že bilo premeščenih v industrijo, veliko pa jih je odšlo domov na vas. S tem smo okrepili proizvodnjo in naivnejših podjetij, močno pa se bo poznala pomoč tudi v kmetijski kamor se je vrnil marsikdo, ki je pred leti bil od njega odtegnjen zaradi takratnih neslog v službo upravnega vodstva.

Okrajni ljudski odbor v Novem mestu je doslej premeščil ozir. odpustil **64 nameščencev in uslužbencev**. Od teh jih je odšlo domov h kmetijskemu delu 10, v kmetijske zadruge, poslovno zvezo in obdelovalne zadruge 5, štiri tovarišice so se vrnilo v gospodinjstvo, v okrajne ustanove je bilo prestatvenih 12 nameščencev, trije so se zaposlili sami, eden se je vrnil v obrt, 14 jih je odšlo v službo na krajevne ljudske odbore, dva v šole itd. Večje število ljudi je bilo odpuščenih tudi iz okrajnih podjetij, nekaj nesposobnih pa tudi iz pisarn krajevnih ljudskih odborov. Znižano

je število nameščencev v vodstvih okrajnih odborov množičnih organizacij kakor v pisarnah republiških podjetij v okraju.

Zakaj vsi ti ukrepi? Mar je res kdo postal brezposeln, kakor se je ponekod slišalo? Kjer se niso seznanili s smislom decentralizacije in tam, kjer se posamezniki niso hoteli vrniti domov k prejšnjemu delu, je prve dni resda marsikdo mislil, da je ob kruh. Pa ni tako, Socializem ne pozna brezposelnosti. Dela je pri nas več kot dovolj! Po delovni moči naravnost vpijejo podjetja težke industrije, gradbeno dela, gozdana proizvodnja, lesna industrija in — naše kmetijstvo! Kakor n. pr. z denarjem, surovinami, blagom itd., moramo pravilno ravnati tudi z delovno silo. Gre torej za preusmeritev delovnih moči na tista področja, kjer najbolj zastajamo v proizvodnji. Res pa je tudi, da je bil marsikdo odpuščen, ker ni kazal volje, da bi se izobrazil pri delu, ki ga je opravljal. Ni treba govoriti mnogo o tistih redkih izjemah, ki so izgubile službe zaradi lenobe in nemarnosti. Nikomur ni treba biti brez službe — gre le za to, da okrepimo tisto našo dejavnost, od katere urjava največ pričakuje.

Na nameščenceh in uslužbencih, ki so ostali v upravnem vodstvu, izvršnih odborih in v pisarnah podjetij in tovarn, pa leži velika odgovornost, da zdej s povečano storilnostjo tekoče opravljajo vse naloge, ki jih jim nalaga ljudstvo. Skrbeti morajo, da se bodo strokovno izpopolnili — in bo prenekateri pisarna zato lahko z manj ljudmi več naredila. Do zdej marsikje ni bilo tako. Ni bila zaman opazka naših ljudi:

»Toliko jih je v pisarni, pa pošiljajo človeka od mize do mize, iz ene pisarne v drugo. Tega odslej ne bo več. Nameščenci v pisarnah bodo dobili na ugledu, poslušanje se bo znatno pocenilo, naloge pa bodo tudi z zmanjšanim številom ljudi opravljene. Birokratizem, suhi in skrajno škodljivi papirnatni odnosi do ljudstva, odujevanje ljudstvu — vse to so bili pojavi, proti katerim so naperjeni ukrepi našega vodstva. Zato pozdravljamo prizadevanje, da se odkrijejo vsi notranji viri in »zaloge« delovnih moči, ki jih tudi v

VOZNIKI — LES VAS ČAKA V GOZDOVIH

Izpolnjevanje gozdnega plana ni odvisno samo od gozdnih delavcev gozdarjev, pač pa tudi predvsem od voznikov, da spravijo tisoče kubikov lesa iz gozdov na dostopna mesta do cest. Pomena spravila lesa in s tem izvrševanja gozdnih planov, se prenekateri kmetje ne razumejo ali nočejo razumeti. Oglejmo si zanimiv, toda nadvse žalosten primer, kakšno razumevanje imajo kmetje - vozniki do skupnosti pri izvrševanju gozdnih planov v črnomajskem okraju.

V črnomajskem okraju imajo gozdne uprave in manipulacije po gozdovih, tako na Rogu, Črnašnjah, Planini in drugje, veliko lesa, ki ga je treba še pred zimo spraviti do glavnih potov in cest, od koder se bo

res drugače, kakor je Springer napovedoval. Njega in njegove je naša ljudska oblast trdo prijela za vrat v veliko veselje poštenih ljudi in v korist naše skupnosti!

V novomeškem okraju se je od 280 poklicanih voznikov javilo le 25%. Kljub temu, da je imelo poverjenstvo za lesno industrijo sestanke z vozniki, kjer jim je bilo na razumljiv način objavljeno, zakaj in čemu je potrebna vožnja lesa, se na KLO Gradišče niso zmenili za vso stvar. Ta KLO je sploh znan kot eden najslabših v okraju. Tudi pri oddaji poljskih pridelkov so zadnji. Ne bi bilo napak, če bi odgovorni malo več dela posvetili temu kraju, kar bi pripeljalo do razkrinkavanja posameznikov, ki z razdiralnimi de-

Pri nakladanju težkih hlobov si pomagajo delavci lesnega industrijskega podjetja v Straži z močnim avtomobilskim žerjavom. V eč takih strojev smo doslej uvozili na račun lesa, ki ga prodajamo v inozemstvo.

lahko z kamioni odvažal na naše žage ali pa v inozemstvo za devize. Da bi se ta les čimprej postavil na določena mesta, je Poverjenstvo za gozdarstvo v Črnemlju mobiliziralo okrog 80 voznikov, lastnikov 140 konj. Poverjenstvo je po KLO izdalo odločbe tem voznikom že pred dvema mesecema, v času, ko je bilo najmanj dela na polju. Človek bi mislil, da se bodo vozniki radi odzvali; saj za tistih 15 dni, kakor je stalo na odločbi, se bo že odtrgal od doma; zraven tega pa še zaslužil lepe denarje. Prišlo je drugače! Poverjenstvo je čakalo mesec, čakalo dva, a voznikov od nikjer. Bili so prisiljeni, da pokličejo voznike na zagovor. S prepričevanjem se je posrečilo, da se je 50 voznikov zavezalo in podpisalo pogodbo, da bodo 15 dni vozili les iz določenih gozdnih sektorjev in pod določenimi pogoji. Ostali vozniki, ki so tudi imeli odločbe, so se na vse načine izvijali, da ne morejo, da nimajo zadostne krme, da je čas jesenske setve, da so bolni konji in še kup drugih izgovorov.

Poverjenstvo za gozdarstvo je v sporazumu z OLO poslalo na teren tričlansko komisijo, da na kraju samem preveri, ali držijo izgovori ali ne. Rezultat je bil tak, da so se vozniki v večini neupravičeno izgovarjali, razen nekaj redkih primerov lažje obolelih in za težje vožnje nesposobnih konj. Da se v bodoče ne bodo več ponavljali taki primeri, lahko rečemo načrtne sabotaže, je bilo 10 kmetov kaznovanih od 5 do 10.000 dinarjev.

Dvema največjima saboterjema pri izpolnjevanju naših planov, kmetoma Matiji Vupavcu iz Gribelj in Matiji Brodačiču, tudi iz Gribelj, so zaplenili v korist države konje. Prvemu par konj, drugemu enega konja, obema s kompletno konjsko opremo. Proti takim ljudem, ki se branijo koristiti skupnosti in sami sebi, ni mogoče drugače ravnati in se tudi v bodoče ne bo.

Da pa nekateri kmetje ne sabotirajo iz lastnih nagibov, ampak pod vplivom raznih podtalnih rovarjev, kaže primer v Petrinju vasi. Tamkaj živi bogat kmet in bivši gostilničar Springer. Ta je večkrat govoril kmetom, da ni treba obvezno sekati lesa, se manj pa voziti, ker bodo tako kmalu prišli Amerikanci, ki bodo les radio plačevali, on vé to za gotovo, ker ima radio in to poslušava vsak dan. Da bi kmete še bolj utrdil v tej veri, je dejal: Poglejte mene, jaz imam obvezne oddaje 30 metrov drv, pa nisem še danes in tudi ne bom izpolnil obveznosti. Sparajte les, to vam rečem, ker bo kmalu drugače.«

Nekateri lahkonveržni so mu nasledil in sledili v dejanjih Springerju. Toda prišlo je

marsikaterem gospodarskem podjetju še vedno skrivajmo. Pričakujemo od delavskih svetov in upravnih odborov, da bodo v slehernem podjetju izkoristili vse možnosti — da se zaposli slehernega človeka tam, kjer bo največ koristil skupnosti.

lom vplivajo tudi na tiste, ki bi bili voljni izpolniti svojo državljansko dolžnost. Tudi Globodol ni do danes dal niti enega voznika in niti plana niso razdelili med posameznike.

Z odlašanjem škodujejo KLO in posamezni kmetje le sami sebi. Varajo se vsi tisti, ki mislijo, da bodo uspeli, da se odmaknejo od dolžnosti. Zanimkrnost in neupoštevanje odločb se bo njim samim maščevalo. Namesto da bi takrat, ko ni bilo večjih del na polju in drugod na kmetiji, odšli v gozdove in prepeljali določeno količino lesa, so postavili doma in reševali po svoje vprašanja naših dni. Izpolniti bodo morali zadane obveznosti, če ne se jim bo zgodilo tisto, kar se je že nekaterim: zaplenjeni jim bodo konji, ali jim bo pa obéutna denarna kazen povedala, da je tudi njihova dolžnost, da nekaj prispevajo za skupnost.

Da so izgovori iz trte zviti povedo vozniki, ki so se takoj odzvali klicu in so kljub delu na njivah odšli v gozdove. Na primer: KLO Uršna sela, Biréna vas, Dobrava in številni drugi, so do danes izpolnili plan prevoza že nad 50%. Te ne bo lovilo jesensko deževje, ker bodo do novembra prav gotovo častno izpolnili svojo obveznost.

Med najzavednejšimi in najpridnejšimi vozniki so: Knafelje Jože, Zagar Jože in Počervina Lojze iz Biréne vasi, Fakin Pavle iz Dobrave in drugi, ki se že bližajo zaključku prevoza lesa.

Trma ne bo nikogar pripeljala do uspeha. Zato naj se vsi tisti, ki so zadolženi s prevozom, odzovejo, drugače se bo njihova malodušnost ostro maščevala njim samim. -Ko-

Med našimi najmlajšimi

Mnogo veselja in zadovoljstva je pripravil MLO in članice AFZ v Metliki z ustanovitvijo otroške restavracije. Okrajni LO soc. odsek je dal potreben material in denarna sredstva, drugo je uredil MLO. Mizarska zadruga v Črnemlju, ki v takih primerih rada priskoči na pomoč, je naredila mizice in stolčke, članice AFZ so restavracijo okrasile z otroškimi slikami in cvetjem, pognile mizice z modrimi prtji in sedaj je restavracija vsak dan polna malih gostov Lepo v vrsti in na sedežih okrog mizic čakajo, da pridejo na vrsto. V restavraciji se uče tudi lepega vedenja, kako ne, saj je malim to prvi korak v družbo. Poredneže tov, Nela opozarja, kako se morajo vesti, pridne in disciplinirane pa pohvali. Pa takih pridnih otrok prihaja v otroško restavracijo mnogo. Med njimi je tudi Barica Urhova; čeprav je še zelo majhna pa prihaja sama redno v restavracijo. Potem so še Kobetovi, Bojka in Božek, mala Mojca Dularjeva in še mnogi drugi. Tako se imajo našji najmlajši v Metliki, to jim je pripravil s pomočjo ostalih MLO.

Kako je z gradom Otočcem

V zadnjih mesecih je ekipa Zavoda za spomeniško varstvo izvršila na gradu Otočec spomeniška zaščitna dela. Ob tej priliki si ogledimo Otočec in razmislimo, kako bi ohranili edinstveni grad in ga porabili za praktične namene. V spomladu bo Zavod za spomeniško varstvo Slovenije grad obnovil in ga ohranil našim potomcem.

Grad se omenja zelo zgodaj, po našem kronistu Valvasorju že v 13. stoletju, v pisanih zgodovinskih virih pa je omenjan nekoliko kasneje. Sedanja stavba, kakršno že kaže prva upodobitev sploh pri Clobucciarihu — priorju avguštskega reda, ki je v začetku 17. stoletja zbiral gradivo za zemljevid notranje-avstrijskih dežel, kakršno nam je ohranil tudi Valvasor v svoji »Slavi vojvodine Kranjske« in ki je v glavnem še vedno ohranjena, je nekoliko mlajša. V svojem najstarejšem delu sega še v 15. stoletje. To je sedanji jugo-vzhodni del gradu. Predstavljati si moramo tedaj grad kot manjše poslopje, zidano v kljukci, dvignjeno komaj v eno nadstropje. Oba traktava, vzhodni in južni, z zidovima, ki sta se neprekinjeno nadaljevala z obeh traktov, sta z zahodnim zidom oblikovala dvorišče. V tem delu so v pritličju in v prvem nadstropju še danes ohranjeni vhodi v tipični zaščitni obliki iz druge polovice 15. stoletja. Tudi okna so zelo bogato profilirana in so še danes deloma ohranjena na prvotnem mestu. Deloma pa so zrušena ali uničena. Ne dolgo za tem pa je bil grad dvignjen še za eno nadstropje, ogelne kamne so poudarili z meniško črno in rdečo barvo, nov pomol na dvorišču pa je dobil bogat okras — slikarstvo s svečanimi motivi, ki še vedno predstavlja enega najstarejših spomenikov s svetinimi motivi pri nas. Podobno dekoracija je dobila tudi notranost. Razmeroma udoben gradščik, ki ga je tedaj varovala le Krka, pa je preteča turška nevarnost uklenila v bolj utrjeno obzidje z okroglimi in oglatimi stolpi. To se je bržkone zgodilo v prvih desetletjih 16. stoletja, za lastništva obeh Villanderijev ki počivata danes v frančiškanski cerkvi. Nagrobniška, vzdignjena v pritličje zvonika, predstavlja oba možakarja v železnih oklepih tiste dobe. Mirneši časi pa so zopet nekoliko spremenili graško lice, vendar se grad ni razširil preko danega, za turških časov postavljenega obzidja, temveč se je razvijal kar na obzidju samem, posebno v južnem delu; staro, še gotosko kapelo so zametali z novo v starem obrambnem stolpu. Oltarno sliko pa je naslikal eden naših najpomembnejših slikarjev baročne dobe V. Metzinger, ki je pozneje dobil naročila tudi za Kaptelj in frančiškane.

Danes je gradščik skoraj razvalina, vendar ga Zavod za spomeniško varstvo obnavlja in ga bo postopoma z nekaterimi manjšimi spremembami v celoti obnovil. Tudi v taki obliki, v kakršni je grad sedaj, predstavlja dragocen primer graškega stavbarstva druge polovice 15. stoletja. V redkokaterem spomeniku se je ohranil star, še gotoski značaj, kakršnega lahko zastonj iščemo daleč naokrog. Po svoji leži na otoku pa je grad edinstven in ne omenja ga zastonj kot tipičen primer gradu na vodi.

Grad Otočec ni važen samo v arhitektonskem pogledu, pač pa je s svojo okolico, ki je ena najlepših v Sloveniji, tesno povezan z našo literaturo. Ivan Tavčar je postavil Otočcu trajen spomenik v svojem delu Otok in Struga. Vsa okolica Otočca, od prvih otočkov pod St. Petrom pa tja do izliva potoka Zerjavine pod Strugo v Krko, je zaščitena. Brez dovoljenja Zavoda za varstvo spomenikov se okolica ne sme spreminjati in prepovedan je vsak lov, ker je ravno okolica Otočca zatočišče za divje rase — skratka sploh za vodno perjad.

Naša kulturna dolžnost je, da Otočec ohranimo. V spomladu, ko bo končno pokrit, se bo našlo dovolj interesentov, ki bi hoteli grad prevzeti. Ali ne bi bila sedaj lepa prilika, da zagotovimo grad Otočec Novemu mestu. Naj ga prevzame v Novem mestu kdor

Prijateljica, ki te ne bo nikoli zapustila

Ko se vrneš utrujen iz službe v stanovanje se ti nasmeje nekje z mize ali z nočne cmarice knjiga, kjer si jo prejšnji večer pustil odprto. Imaš občutek, ko da bi imel pred seboj živo bitje, bitje s prijateljskim in zvestim srcem. Zgovorna in nikdar naveličana ti neutrudljivo pripoveduje o preteklosti, sedanjosti in tudi o bodočnosti večkrat spreговорi. Knjiga ti je prijateljica, tovariš, ki se ti ne bo nikoli izneverila.

Novomeščani in okoličani so znani že od nekdaj kot veliki prijatelji dobre knjige. Pred vojno smo imeli v mestu dve knjižnici: železničarsko in sokolsko. Obe je pogoltnila nikomur prizanašajoča vojna. Vneti bralci so bili hudo prizadeti, še bolj pa oba knjižničarja: v železničarski Vovk France in v sokolski Bogo Komelj. Spominjam se tihega razgovora na dvorišču zaporov šentpeterske kasarne l. 1942, ko sva govorila s Komeljem o stvarih, ki so tiste dni mučile vsa zavodna srca: »Bojim se, zelo se bojim za knjižnici v mestu!«

Bojazen je bila upravičena. V porušenem mestu je ostalo v ruševinah le nekaj sto knjig, ki so jih pridni železničarji iz Vovkom in Komeljem ter članicami AFZ zvelikli iz bombardiranega lokala in prenesli v zasilni prostor v sokolski dom. Od več tisočev knjig jih je ostalo le 1200. Čeprav oropana najboljših in najvrednejših knjig, je knjižnica po zaslugi Komelja in Vovka vendar le odprla 1946 vrata nestrpnim bralcem. Iz bivšega sokolskega doma so jo selili v dom sindikatov, od tam v dom prosvete v sobo, ki še od daleč ne ustreza namenu. Odločno prenamajhen prostor ne zdostuje knjižnici, ki beleži vedno več novih knjig — danes je štelo knjig poskočilo že na nad 2000, niti obiskovalcem knjižnice, ki po številu vedno narasčajo. S tem prečim vprašanjem prostora so se že spoprijeli odgovorni na MLO in ga rešili v zadovoljstvo bralcev in knjižničarja Vovka, ki s svojo ženo tako nesebično s prostovoljnimi urami služi splošni prosveti in

koli, samo da bo ta krasna okolica vedno ostala vsem dostopna. Morda bi imeli prosvetni delavci največ prilike, da obnove grad, s svojimi kulturnimi prireditvami bi lahko ustvarili sklad za obnovo gradu. Prosvetni delavci sodelujejo pri orkestru, gledališču, itd. in izkupiček raznih prireditev bi se lahko nabiral za sklad za obnovo gradu in tekom let bi bil grad obnovljen in prosvetni delavci bi imeli svoj dom, na katerega bi bili lahko ponosni. Morda bi pa novomeški okraj kot celota prevzel obnovo gradu: glavno je, da bo obnovljen grad — zlasti pa okolica ob obeh bregovih Krke, vedno ostala dostopna ljudstvu, zakaj zna se zgoditi, da bi sedaj dostopna okolica postala nedostopna, ako prevzame grad kaka druga ustanova. Pet let je grad razpadal, sedaj pa, ko se bo začel obnavljati, bo nešteto interesentov za prevzem in dokončno obnovo. Zato zadevo premislimo in se odločimo, da bomo ohranili grad Novomeščanom. Bogo in Ivan Komelj

ljudje. Zanimanje za knjižnico je z vsakim dnem večje, posebno pa sedaj, ko stojimo na pragu zime. Z rednim vračanjem knjig, čuvanju pri branju in pomočjo, ki jo lahko nudimo tovarišu Vovku v knjižnici, bomo s svoje strani prispevali, da bomo počasi le prišli znova do dostojne knjižnice, ki naj ustreza mestu in bralcem.

Tovarišu Vovku, ki brez vsake nagrade dela s svojo ženo v knjižnici, pa naj bi odgovorni priznali tiste ure, ki jih žrtvuje napredu knjižnice, za prostovoljne in mu jih tudi beležili, To vsekakor zasluži!

Obiskovalce knjižnice, ki so si izposodili knjige in jih kljub opominom še niso vrnili, pa bomo v eni naslednjih števil našega lista imensko objavili. Takih stricev je petdeset. Ne bo napak, če bomo vedeli imena tistih, ki jim ni mar napredek knjižnice, pač pa z zadrževanjem knjig le škodujejo knjižnici in bralcem.

Ob visokem jubileju tovariša Maksimilijana Petriča

Pretekli ponedeljek je praznoval eden najstarejših Novomeščanov tov. Maksimilijan Petrič, upokojeni grafični strojnik in stavec, 90 obletnico rojstva. Priljubljenega moža, ki se je vse življenje boril kot zaveden poštenjak za pravice delavskega razreda, pozna širok krog stanovskih tovarišev, prijateljev in znancev.

Pred 90 leti se je 25. septembra rodil tov. Petrič v Vipavi na Primorskem, od leta 1888, dalje je pa živel in delal v Novem mestu. Ko je tiskar Krajec kupil Bobnovo tiskarno, je prišel k njemu v uk tovariš Petrič in se z navdušenjem predal tiskarstvu. Bila so lepa leta, ko so v mali novomeški tiskarni tiskali drugo izdajo velikega Valvazorja, pomembno Narodno biblioteko, razne ljudske povesti in druga izvirna dela in prevode.

»Knjigo gradov bi rad še enkrat prelistal.« mi je dejal tov. Petrič, ko sem ga dva dni pred jubilejem obiskal na njegovem domu. Seveda sem mu jo takoj obljubil prinesiti, pa me je ustavil:

»Se ne mudi, zdaj nimam časa, So drva, je treba opraviti to in ono pot, pozneje, ko bo slabše vreme, bom pa spet več bral...«

Navzlic visoki starosti je tov. Petrič neustrudno delaven, živahen in čil.

Pokazal mi je fotografije iz minulih let. Največ jih je iz okolice Miklavža, Gosposkičane in Trdinovega vrha. Pa tovariš Petrič ni brez načrtov:

»Prihodnje leto bom šel na Gorjance za teden dni skupaj! Lepo je tam gor!«

Iz nagubanega obraza starega grafičarja si je zadovoljstvo, odkritost in poštenost. Tak je bil vedno. Tudi takrat, ko so štrajkali za boljši kos kruha, ko so ustanavljali delavske organizacije in se borili za napredno misel. Poštenost in naprednost — za to je živel in delal tovariš Petrič.

Zato mu ob visokem jubileju prijatelji in znanci želijo še mnogo srečnih in zdravih dni in let! —k

GOSPA ULAGOVA

Po napadu na italijanske fašiste v Zužemberku spomladaj leta 1942, smo se znašli na Brezovi rebri. Ognjeni krst, ki smo ga doživeli in lepi in zavedni zužemberški dolinani, nam je povedal, da bo borba za svobodo presneto težka. Ležal sem za gabrom v gozdu in poslušal besede Moretovega Zana, ki je skakal od tovariša do tovariša, učil in svetoval. Nekje v dolini so odjeknili streli. Mi na položaju nismo vedeli, da so padli naši najmlajši: Petričev, Gromov, Potočarjev. Treščoča roka je držala karabinko, tristo metrov proč pa so trgale črne srabice rdeče znake, rute in kravate s teles, ki so toliko obetala in tedaj ležala mrtva na travi, ki je komaj pognala iz spočite zemlje.

Po tej nesreči — izgubi treh najmlajših — nam je More povedal, da imamo vse premalo orožja. »Fantje, do njega moramo priti, z golimi rokami ne bomo pregnali okupatorja!«

Tudi meni za gabrom je začelo v možganih vretti: »Orožje!«

Vriskačoči fašist je odhajal. Na prsih je imel košček rdeče rute Petričevega Maksa in njegovih. Očitek, da Maksu, s katerim sem še prejšnji večer jedel kruh z medom in maslom namazan, ki mu ga je poslala ljubica roka iz Novega mesta, nisem pomagal, mi je pognala kri v glavo.

Na Frati mi je Zan povedal, da mi zaupa in da naj izberem fante, kakršne si želim. S petimi, med njimi je bil tudi Majnikov, kasnejši komandant Cankarjeve brigade, drugi je bil Efenka, danes nosi polkovniški čin, pa Koširjev Ljubček, ki je mrtev, in še z dvema sem se podal na pot. Sli smo v Novo mesto, v civilne obleke oblečeni smo jo smatrali za Kraljevo Rido. Bredno vas smo obšli. V brezovi hosti pred Novim mestom smo obstali. Koširjev Ljubček je vzel pot pod noge za menoj. Obrata in lepo oblečena sva

srečala pri gimnaziji Adamovo Zoro. Korak ji je zastal, ko je zagledala na sredi ulice dva »hostarja«. Ona ni rekla nič. Tudi midva ne njej. Molče in oprezno sva odprla vrata Okrogličeve hiše, kjer nas je čakala Koširka in Ferličeva Mica.

»Ali sta zmešana?«

Obema prvima aktivistkama Osvobodilne fronte sva povedala, da nam manjka orožje, ki ga bova našla v Kumerjevem stanovanju. Kumer je bil italijanski oficir, ki se je z menoj seznanil, ko je v Gotni vasi leta 1941 lovil rube. Po dobrem lovu je imel navado, da me je odpeljal na dom Ulagove gospe v Kolonijo. Vedno je imel nekaj za pod zob in za grlo. Ob priliki mi je z malo dobre volje povedal, da ima pod posteljo mitraljez. Segel je z roko pod posteljo in potegnil izpod nje orožje in dva velika zaboja municije. To je bilo ob vinu in na to bi skoraj pozabil, ko pa je More zahteval orožje in municijo, sem se spomnil tistih dni.

Ferlička in Koširka sta odšli, da poizvesta, kje in kdaj je Kumer na večerji. Takrat bo njegova soba mirna. Vrnili sta se in povedali, da večerja Kumer pri Polajnarju, a da ga ni bilo že tri dni na hrano. To nama je dalo misliti. V zadregi sem se spomnil Ulagove gospe, ki je bila že od nekdaj zavedna ženska v Novem mestu in s katero me je vezalo prijateljstvo zaradi Vike Podgorske in Hinka Nučiča, oba igralca hrvatske drame. Malo me je bolelo pri srcu, toda šel sem z Ljubčekom kaj korajžno v hrib v Kolonijo. Ulagova — naša zdrava Primorka — mi bo nocoj pomagala.

Mica in Koširka sta odšli v središče mesta. V Vovkovi pekarni je Ferlička zaupala svo

stvar Mežnaršičevi. V podstrešju sta odkrili dve opeki in priskuškovali stvari, ki se mora zgoditi v Koloniji. Njima nasproti v Koširjevi trgovini je prav tako napravila Koširka. Črnosrajčniki so prepevali po novomeških ulicah. Vzmemirjena srca pod streho — srca aktivistk leta 1942 — so priskuškovala. Pri Ulagovi gospej pa se je zgodilo tole:

Zagledala me je na vratih.

»Jože, kaj pa vi po tako dolgem času pri meni?«

Hudo mi je bilo, ker sem se zavedal, da bo morala žena zaradi mene trpeti. »Nič ni, gospa, drva sem pripeljal iz Gotne vasi v Kolonijo in sem se tudi pri vas ustavil. Kaj je novega?«

»Vesela sem vas.« Z žalostjo, ki jo zna občutiti le Primorka, mi je povedala, da trpi. »Hudič je v domovini!«

»Kje je Kumer?« — sem jo vprašal.

»Na dopustu v Gorici.«

Kamen mi je padel s srca. Ulagova gospa je naša. Poslovil sem se od nje in ji voščil zadovoljen večer.

Ko je zaklepala vrata za menoj, je rekla, da ne bo zadovoljnih večerov vse do dneva, ko bodo črnosrajčniki pregnani.

Skočil sem po vrtu, stekel do gozda, kjer sem našel »nabite« tovariše. Efenka je bil nestrpen. »Kaj hudiča počenjaš?«

Sli smo v prvi temi. Enega izmed petih, ki se mu ne spomnim več imena, sem naučil, da naj potrka na vrata Ulagove gospe in ji naj reče, da je prinesel pismo od nekakinje Vike Podgorske iz Zagreba. Tako je tudi napravil. Poštena žena, ki je iz vsega srca ljubila svojo veliko igralko, je mirno odprla vrata in s stegnjeno roko iskala pismo.

Pisma ni dobila, pač pa besede, s katerimi jo je povabil došlec v kuhinjo. Tam ji je rekel: »Gospa, nocoj bomo Kumerju vzeli orožje!«

Aktivistka Ulagova je onemela. Beseda na ustih ji je zamrla in sama sebe je vpraševala, ali ni pre zgodaj vse to. Kuhalnica, ki jo je imela v rokah, ni hotela trkati na sednja vrata.

»Moja zlata mladina, počni kar veš, da je prav!«

V tem času smo v Kumerjevi sobi našli, kar smo želeli: orožje, municijo, za nameček pa še steklenice likerjev, zaboje keksov in zavitek čokolade. Kot nekdanje ciganke — z rjuhami in pokrivalji na hrbtu — smo z bogatim plenom odhajali nazaj proti gozdu. Tam so nas sprejeli veseli partizani. Prinesli smo jim dobrine, kakor tudi pravo orožje za uničenje črnosrajčnikov.

Medtem pa — bilo je blizu polnoči — je prišel v Ulagičino stanovanje sergijente maggiore, ki je tudi stanoval pri njej. Videl je pustoš v Kumerjevem stanovanju. To je takoj javil na glavno komando v Novem mestu. Ulagova gospa je bila poklicana ob polnoči na zagovor in povedala: »Ne poznam nikogar, ki je bil nocoj v mojem stanovanju!«

V partizanskih rokah se je mitraljez, dva zaboja municije, steklenice likerja in zaboji keksov — tisto noč zahvaljeval eni izmed prvih aktivistk Novega mesta.

Dve opeki na pekarni v mestu sta tudi pokrili luknjo in dve ženski sta odšli v stanovanje zavedajoč se, da se je to noč le nekaj napravilo za svobodo. Vika Podgorska in Hinko Nučič sta pa še danes ponosna, danes, ko praznujeta svoje veliko slavje za našo umetnost, na svojo teto, na svojo gospo v Koloniji.

Zahtevamo pošteno poslovanje

Cloveku, ki se na vse mogoče načine trudi, da bi s svojim delom po možnosti prispeval, da enkrat pridemo do človeka vrednega lonca jedi, do udobnosti v stanovanju in do prepotrebne nepredražega razvedrila, zavre kri v žilah, ko sliši in vidi brezvestno, nepošteno in do skrajnosti sebično početje nekaterih uslužbencev in odgovornih v naših trgovinah in zadrukah. Bori se in dela, mirno prenašaš pomanjkanje ene ali druge stvari — z druge strani ti pa brezvestnež za trgovsko polico po mili volji kroji cene in razpolaga z blagom, ki je tebi — delovnemu človeku — namenjeno.

Trgovinska inšpekcija, prav tako ljudska, ugotavlja vsakodnevno stvari, ki terjajo hudo kazni. Nanizajmo le nekoliko primerov.

Penca Anton, ljudski inšpektor iz Brezovice pri Smarjeti, namesto da bi lovil brezvestneže in škodljivce naše petletke, se je sam patentiral za izkoriščevalca delovnega ljudstva. Od kmetov je kupoval mleko po deset dinarjev za liter, da ga zavretje proda letoviščarjem v toplicah po 35 dinarjev škodolice. Tudi maslo, jajca in druge dobrine je po visokih, oduševskih cenah ponujal in prodajal ljudem. To naj bi bil ljudski inšpektor. Ni čudno, da se pod tako »inšpekcijo« šopirijo drugi izkoriščevalci. Penca jim je s svojo umazano obrtjo dajal zavetje. Zahtevamo, da se kaznuje in ne samo odstavi z odgovornega mesta.

K sreči niso povsod taki kot Penca. Inšpekcija okraja Trebnje je v preteklih dneh organizirala uspešno hajko na te »poštenjakkoviče«.

S preračunanim dinarjem gre naša gospodinja v trgovino. Presneto mora paziti, kako ga bo obrnila, da ji ne bo račun ob mesecu spodletel. Pa ti pride zgarana kmetica iz Mirne vasi v kmetijsko zadrugo. Vprašujoče gleda po policah in sprašuje za tem in onim. Nesramna poslovodkinja Vovk Majda, kateri so bolj pri srcu bližnje zidanice, kjer rada pijančuje z sebi enakimi, nima prijazne besede za odjemalec. Nahruli jo in surovo odžene iz lokala. Iz Mirne vasi je bila zaradi nerednosti in brezvestnega dela premeščena v Češnjice. Tam so se je oteptali. Ostala je. Blago je prodajala le svojim prijateljem in tudi v druge KLO je potovalo blago. Ali naj pričakujemo od potrošnikov v Češnjicah, da bodo zadovoljni? Se daleč od tega. Nejevolja je z vsakim dnem rasla.

Poslovodkinja v poslovalnici proste prodaje v Mokronogu se nikakor ne more privaditi redu. Blago bi morala prodajati po trgovskih listkih, ker je na ta način omogočena kontrola dela in da se prepreči navijanje cen. Koželj Ana, poslovodkinja, ne vodi nikake evidence, kljub temu pa so ugotovili, da je

cene dvigala po svoji volji. Pralni prašek, steklenina, jermeniki itd. so imeli pri njej vsak dan drugače cene. Izgovarja se, da je dobila steklenino razbito in da se boji kapa pri pralnem prašku. Po njenem bi morali odjemalci plačevati črepinje in manjkajoči prašek. Lepa računica brezvestne poslovodkinje.

Navijanje cen so našli tudi v poslovalnici okrajnega magazina v Mirni, Catežu, Veiniki Lovci in Trebnjem ter v Kmetijski zadruzi Sv. Štefan. Pregled finančnega poslovanja v trgovini proste prodaje v Trebnjem kaže na višek 38.325 din. Zakaj ta denar v blagajni. Očividno je, da odgovorni ni hotel goljufati, pač pa sebe kriti za vsak slučaj, seveda na račun žepa ubogega odjemalca. K vragu s takimi uslužbenki!

Delo poslovodkinje Kmetijske zadruge v Dolenji Nemški vasi tudi zasluži posebno poglavje. Pri zadnjem sprejemu tekstilnega blaga ji je vrag zmešal možgane, da je popravila dobavnico ter na podlagi te povelje razdelila 30 m blaga svojim prijateljem za gotovino, nekaterim pa tudi na up. Med njenimi prijatelji so tudi ljudje, ki imajo zajamčeno preskrbo in so prišli do bonov le s prekupevanjem. Mislite, da so kmetje v Nemški vasi zadovoljni s poslovanjem te uslužbenke?

Poslovalnica zajamčene preskrbe v Trebnjem je v avgustu prejela 55 m blaga za moške obleke z ostalim blagom na točke. Vodstvo poslovalnice je sporočilo, da bodo blago delili 9. avgusta. Kača ljudi je navsezgodaj čakala pred lokalom in z besom sprejela Koširja Francita, poslovodjo, ki jim je voščil dobro jutro: »Blaga je le za nekaj oblek« — Seveda, Franci ga je že prejmi dan razdelil med prijatelje, pa tudi sami uslužbenci so v tistem dnevu nabrusili škarje.

Kako je kadilcu težko brez cigaret, vemo vsi, ki kadimo. Kako pa je bilo neki dan na Catežu kadilec, čemo sedaj ugotoviti. Okrajni magazin Trebnje je dodelil podružnici na Catežu 5 kg »lbara« cigaret. Skladišnik ni teh cigaret poslal na Catež, izgovarjajoč se, da jih je poslal drugi poslovalnici. Cigarete je kril z 2000 din, kdo je pa te cigarete, ki so bile namenjene za Catež, kadil, to bo vedel povedati pošteni in vestni Ponikvar.

Le nekaj sličic nam kaže, kaj in kako se ponekod dela v trgovskih poslovalnicah. Drugič bomo objavili nove »graditelje« socializma, ki na tako pošten način skrbe za delovnega človeka. Zahtevamo pa od trgovinske in ljudske inšpekcije, da vložijo v svoje delo ves trud in požrtvovanje, da razkrinkujejo brezvestneže in s tem pomagajo kmetu, delavcu in nameščencu, da bo vže pretolkel težko pot do lepšega dne za katerim vsi tako hrepenimo in se zanj nesebično trudimo!

NEKAJ O LJUDSKI TEHNIKI

»Izgraditi socializem z lastnimi silami in z lastnimi sredstvi.« je geslo narodov Jugoslavije, ki se iz globoke gospodarske zaostalosti dvigajo na stopnjo visoko razvite industrijske države. V neenakih pogojih napram drugim državam v popolni gospodarski blokadi od strani kominformovske demokracije, si delovni ljudje Jugoslavije utirajo pot do vsakodnevni ustvarjalni uspeh.

V borbi proti tehnični zaostalosti ima veliko vlogo in važno nalogo tudi organizacija Ljudske tehnike, ki danes vključuje v svojih vrstah že veliko število delavcev, dijakov, predvsem pa mladine iz mest in vasi. Razvoj našega socialističnega gospodarstva naglo napreduje. vzporedno s tem pa je nujno, da se dviga tudi raven strokovno-tehničnega znanja pri delovnih ljudeh, da bi mogli uspešno izvrševati svoje vsakodnevne naloge.

SMOTER IN CILJ

Smoter in namen organizacije Ljudske tehnike je, da seznanji najširše množice z osnovnim znanjem za uporabljanje in upravljanje vsakovrstnih strojev in drugega važnega orodja. Pri pomanjkanju raznih strojev, ki danes še obstaja pri nas, je potrebno, da se izkoristi vsa možna kapaciteta istih, kar lahko dosežemo le tedaj, ako upravlja s strojem človek, ki pozna delovanje in zmogljivost stroja. To pa ne velja samo za tovarno in druge obrtne delavnice, ampak je poznavanje tehnike, danes posebno važno za naše kmečke delovne ljudi, ker se tehnična zaostalost odraža največ v kmetijstvu. Dejstvo, da ima kmetijska delovna zadruga, ekonomija ali zasebno gospodarstvo vse potrebne stroje, še ne pomeni garancije za izpolnitev proizvodnih planov. K temu je treba dodati še marsikaj, važno pa je to, da imamo človeka, ki bo znal stroj popolnoma izkoristiti in ki bo znal uporabiti tudi vse druge tehnične in agrotehnične pripomočke in sredstva.

Skrb za dvig strokovnega kadra v našem gospodarstvu je ena naloga organizacije Ljudske tehnike, druga pa je ta, da se s pozna-

vanjem tehnike usposabljuje tudi vojaški kadri ter s tem krepili obrambna moč naše države.

Jugoslovanska armija razpolaga danes z moderno tehniko in dolžnost vsakega, za vojaško službo sposobnega državljana je, da to tehniko spozna tako, da bi v slučaju potrebe lahko upravljali vse vrste modernega orožja. Mladinci v veliki večini pravilno razumevajo to važno vprašanje in se z udejstvovanjem v raznih društvi in klubih Ljudske tehnike usposabljujejo za to, da bi lahko vsak čas in na vsakem mestu, praktično pokazali svoje pridobljeno znanje, bodisi pri izvajanju gospodarskih nalog, ali pa pri obrambi domovine.

V okviru splošnih nalog organizacije Ljudske tehnike pa se dogaja tudi ta nepravilnost, da se mnogokrat važnost te organizacije podcenjuje, in bi se ob večji aktivnosti članstva kot celote, vsekakor bolje razvijala in dosegla še večje uspehe.

DRUSTVA IN KLUBI

V okraju Novo mesto obstajajo in delujejo sedaj naslednja društva in klubi tehnike:

Avtomobilistično-motociklistično društvo v Novem mestu s krožki v: Straži, St. Jerneju, Jugoslovanski armiji in na kmetijski šoli Grm, ki pa trenutno ne deluje zaradi odhoda gojencev in se bo vzpostavil ponovno med novimi gojenci.

Aero klub v Novem mestu, ki je šele v razvoju ima dobre pogoje in tudi že precejšnje število članstva.

Radio klub v Novem mestu, je zelo delavna edinica Ljudske tehnike v pogledu vzgoje kadra.

Foto-kino klub v Novem mestu v grupo v Jugoslovanski armiji in krožkom pri Okrajnem magazinu.

Elektrostrojni klub v Novem mestu, s krožki pri: Splošnem gradbenem podjetju »Pionir«, v Tekstilni tovarni, v Tovarni igrač, na železniški postaji — Novo mesto, v Mestni kovinarski delavnici, v Invalidski kovinar-

ski delavnici in pri Okrajnem avtoprevoznistvu.

Klub tehnike v Tekstilni tovarni in v Tovarni igrač, katera imata nalogo in cilj, dvignati strokovno sposobnost med delavci tovarne, poglabljati se v proizvodno problematiko, iskati novih načinov za intenzivnejše delo v proizvodnji itd.

Okrajni odbor Ljudske tehnike preko posameznih društev in klubov prireja in vodi strokovne teoretične in praktične tečaje, v katerih si pridobivajo osnovno znanje vsi, ki čutijo potrebo po strokovni izobrazbi. Po vsakem tečaju se vršijo tudi izpiti pred strokovno komisijo, ki oceni sposobnosti za izvrševanje posameznih del, katerim so se posamezniki posvetili.

V društvi in klubih pod vodstvom Okrajnega odbora Ljudske tehnike Novo mesto, se je v prvi polovici leta 1950 usposobilo in opravilo izpite 65 tovarišev, znatno večje število pa se pričakuje še pred zaključkom leta, ko bodo delali izpite tovariši, ki sedaj še posejajo tečaje v raznih panogah Ljudske tehnike.

SREDSTVA ZA DELO IN USPEH

Najbolj problematična točka pri usposabljanju novega kadra je pomanjkanje raznega materiala in sredstev za praktični pouk, vendar pa se tudi tukaj ne dajo ugnati mladi tehniki, ampak polščeje vse možnosti, da si nabavijo razne dele in material, večkrat celo med samimi odpadki in to predelajo ter uporabijo za učne pripomočke.

Avto-moto društvo si je v Novem mestu uredilo svojo lastno mehanično delavnico, v kateri je vsak dan popoldne zelo živahno. Tukaj si tečajniki pridobivajo praktično znanje od starejših tovarišev. Društvo razpolaga tudi s tremi osebnimi avtomobili in enim motoričnim kolesom, na katerih se eni učijo, drugi pa preizkušajo svoje znanje.

Pravtako si je tudi radio klub uredil lastno

PIŠEJO NAM

NJEGOVA DOMOVINA JE DOMOVINA SOCIALIZMA

France se je kmalu po osvoboditvi vrnil v domovino. Poleg globokih gub na obrazu, močno upognjenega hrbtna in žuljavih rok je prinesel s seboj tudi partijsko izkaznico mednarodne KP v Kanadi. Bil je eden prvih organizatorjev v Kanadi med Slovenci, ki so zbrali pomoč v vojni porušeni domovini. O stanju v domovini je bil vedno dobro poučen.

Franca Nemanica iz Radovič v Beli Krajini je pognala v tujno borbo za obstanek. Na stotine kmetov je v stari Jugoslaviji odhajalo iz Bele krajine v Ameriko, Kanado, Argentino in drugam po svetu iskati zaščito, Davki, siada letna, draginja itd., je prisilno kmeta, da je zabredel v dolgove. Izhod iz tega položaja je bil samo eden. Tako je tudi Franca Nemanic odšel v Kanado. Saj so toliko lepega pripovedovali o nji kot o »pravičnici deželci«. Leto ali dve bom zaslužil toliko, da se bom lahko vrnil domov. Vendar so potekala dolga leta, on se pa ni mogel vrniti. Od časa do časa je pošiljal ženi nekaj dolarjev. Misa o vrnitvi pa je vedno kajavala v srcu. Delal je med gozdni delavci. Večletno in zelo naporno delo mu je upognilo hrbet. Tako kot on je garal malokdo. Drugače ne bi mogel pomagati družini v domačem kraju. Vsa dolga leta v tujini ni pozabil svoje zemlje, zaradi katere je moral v tužno. France je zemljo ljubil. Ko je slišal po osvoboditvi, da bo jugoslovanski parnik »Radnik« odpeljal izselence v domovino, se je tudi on

delavnico in učilnico, ter bo plan vzgoje kadrov v letošnjem letu znatno presegele.

Aero klub ima v teku priprave za jadralno letalsko šolo in se že gradijo potrebni objekti ter pripravljajo teren, obenem pa se pripravljajo tudi druga potrebna sredstva za praktičen pouk v letenju.

Pred vsemi pa prednjači elektrostrojni klub kot najboljši, ki si tudi ureja lastno delavnico, člani pa bodo v kratkem izgotovili strožnico za železo, katero bodo napravili iz že odvrgenega materiala in jo postavili v svojo delavnico.

Stanje članstva pa nikakor ne moremo smatrati za zadovoljivo, saj je komaj 2,8% prebivalstva novomeškega okraja, včlanjenega v organizacijo Ljudske tehnike. To delno izhaja iz tega, ker je to še mlada organizacija, ki šele prodira med množice delovnih ljudi, po drugi strani pa tudi zato, ker ni bilo zadostnih in dovolj krepkih organizacijskih prijemov.

Poleg tega, da članstvo organizacije Ljudske tehnike mnogo prispeva za gospodarski dvig in obrambo dežele, ima tudi vsestransko možnost, da izkorišča svoje znanje in razpolagajoča sredstva v priljubljene športne namene in to predvsem v motorizaciji, fotografiranju, jadralnem letalstvu in brodarstvu (na vodi).

Naša ljudska oblast vodi računa o delu organizacije in članstva. Sam maršal Tito se globoko zanima za delo in razvoj organizacije Ljudske tehnike, kar nam potrjuje njegove besede na prvem kongresu Ljudske tehnike, ko je dejal: »Tehnika mora postati last vsakega delovnega ljudstva in mora služiti koristim vsega ljudstva!«

Zato bo tudi v tekmovanju OF naše geslo: Vključiti v organizacijo čimveč socializmu predanih ljudi, organizacijo okrepiti in jo postaviti na prvo mesto v armadi delovnih ljudi, v borbi za izgradnjo socializma!

odločil za vrnitev. Vedel je, da bo domovina potrebovala delovnih rok.

Po vrnitvi v domovino je več kot leto dni delal v zadružni ekonomiji. France je bil med prvimi sprožil misel, da bi bilo boljše, če bi imeli obdelovalno zadrugo, kakor pa ekonomijo. S tem so se strinjali tudi drugi člani ekonomije. Bile so težave pri ustanavljanju zadruge, a zmagala je dobra volja delovnih in napredno mislečih ljudi. V zadruzi so se še bolj oprijeli dela. V borbi za izpolnitev zadanih nalog so bili pripravljeni storiti vse. Ni jim bilo mar ne poznih nočnih ur, ne počitka ob nedeljah. Da, taka je zgodovina ustanavljanja zadruge v Metliki. Franca spoštuje vsi v zadruzi, vsak ve ceniti njegovo požrtvovalnost. Posebno ga ljubi v zadruzi mladina. Toliko zanimivega ve povedati stric o tujini. O domovini pa govori s solzami v očeh. Zdaj ve, da ima domovino, katera ga ne bo pognala za kruhom v tužno.

Po kratkem in požrtvovalnem delu v zadruzi je bil France sprejet v vrste KPJ, saj je z delom dokazal, da mu je graditev socializma v domovini več kot vse drugo. Sestnajst let napornega dela ima za seboj Franca, brez počitka, samo garanje. Lani pa je zadruza dobila poziv, da pošlje enega svojega člana v zvezni počitniški dom ob morju. Zadrugniki so poslali Franca na morje, saj je on to pošteno zaslužil; užival je prvič v življenju pravi počitek. On ve to ceniti, ve, da živi danes človeka vredno življenje, katero nudi delovnemu človeku socialistična domovina.

Regina.

Obvestila

KRONIKA

Andrejič Ivan iz Telčice je dne 17. septembra 1950 na veselici v Malkovcu dobil v prsa strel iz samokresa. Poškodba je težke narave.

V rudniku Kanižarica se je 18. septembra iztiril vagonček, pri čemer je dobil Butala Rudolf na palcu leve noge lažno poškodbo.

19. septembra 1950 so pri zapornicah pri železniški postaji Uršna sela poštnemu avtomobilu odpovedale zavore, vsled česar je avto zavozil v skalo. Pri tem sta bila šofer Matetič Srečko iz Breze pri Trebnjem in Bu. kovec Ivan z Kota pri Semiču laže poškodovana.

Bartolj Anton, poldrugo leto star sin posestnika iz Kamnja pri St. Rupertu, se je 20. septembra 1950 tako močno oparil s kromom, da je v tukajšnji bolnici radi tega umrl.

Miklavčič Alojzija iz Zapuž. KLO Orehova, je dne 24. septembra 1950 padla z oreha in dobila pri tem težke notranje poškodbe.

Lavrič Zvone iz Črnomlja je 24. septembra 1950 čistil puško, ki se je sprožila in ga laže ranila v levo roko.

Vsi navedeni so iskali zdravniške pomoči v tukajšnji bolnišnici.

OBJAVA

Uredništvo in uprava »Dolenjskega lista« sta se preselili iz Ljubljanske ulice št. 25 na Kapucinski trg št. 3 (nad odsekem za finance).

GLEDALISCE

V četrtek, 19. oktobra 1950 ob 20. uri premiera **Goldoni: Lažnivec**. Začetna predstava sezone. Režija: Urh Riko. Nova scenarija: Zamljen Jože.

V petek, 20. oktobra 1950 ob 20. uri: I. povovitev **Goldoni: Lažnivec**.

Vstopnice od 40 din navzdol v predprodaji v Domu ljudske prosvete.

RAZSTAVE

Obiščite razstavo »Lokalno gospodarstvo v Beli Krajini«. Razstava bo od 15. oktobra do 25. oziroma 30. oktobra. Na razstavi bo prikazano: razvoj gospodarstva v Beli Krajini po osvoboditvi, Bela Krajina v času narodno-osvobodilne borbe in njena folklor.

Razstava bo v Domu ljudske prosvete v Črnomlju. Odprija bo vsak dan od 8. ure zjutraj pa do 20. ure zvečer.